

ко – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 336 с.

11. Панковская П.Я. Методология научных исследований: курс лекций / П.Я. Панковская. – Мн.: ООО «Информпресс», 2002. – 123 с.

12. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.

13. Кельман М.С. Порівняльне правознавство та теорія права / М.С. Кельман // Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: зб. наук. праць / за ред. Ю.С. Шемшученка, І.С. Гриценка, М.Б. Бучка; упор. О.В. Кресін. – К.: Логос, 2010 – 430 с.

14. Цофнас А.Ю. 50 термінів з методології пізнання: стислий словник-довідник з методологічними рекомендаціями і коментарями / А.Ю. Цофнас. – Одеса: Астропринт, 2003 – 48 с.

УДК 343.33

Ральченко І. М., здобувач ХНУВС

Кваліфікація злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (деякі питання розмежування складів злочинів та конкуренції норм)

Стаття розкриває питання кваліфікації злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Розглянуто правила розмежування їх складів та суміжних складів злочинів, а також проблеми конкуренції загальних і спеціальних норм при кваліфікації злочину за ст. 444 КК України.

Ключові слова: кваліфікація злочинів, злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист, суміжні склади злочинів, спільні ознаки, розмежування, конкуренція норм.

Статья раскрывает вопросы квалификации преступлений против лиц и учреждений, имеющих международную защиту. Рассмотрены правила разграничения их составов и смежных составов преступлений, а также проблемы конкуренции общих и специальных норм при квалификации преступления по ст. 444 УК Украины.

Ключевые слова: квалификация преступлений, преступления против лиц и учреждений, имеющих международную защиту, смежные составы преступлений, общие признаки, разграничение, конкуренция норм.

The article reveals the qualification of crimes against persons and institutions that have international protection. Consider rules delineation of their warehouses and related offenses and issues of general and specific competition rules when qualifying offense under Art. 444 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: qualification of crimes, crimes against persons and institutions that have international protection related offenses, common features, differentiation, competition rules.

Необхідною передумовою реалізації кримінальної відповідальності за злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист, є встановлення підстави такої відповідальності. Більш ніж півстоліття тому Я. М. Брайнін обґрунтував, що наявність у певному суспільно небезпечному, передбаченому кримінальним законом діянні складу злочину є підставою кримінальної відповідальності особи, котра його скоїла [1, с. 18]. У цьому виражається фундаментальна функція складу злочину: лише він є законною, єдиною, необхідною і достатньою підставою кримінальної відповідальності [2, с. 450].

У вітчизняному праві зазначене доктринальне положення знайшло нормативне

закріплення в імперативному приписі, що міститься у ч. 1 ст. 2 Кримінального кодексу України (ділі – КК) [3], з урахуванням якого підставою кримінальної відповідальності за злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист може вважатись лише вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого ст. 444 КК. Виявлення цієї підстави може бути здійснене виключно в процесі кваліфікації вчиненого, тобто шляхом встановлення та юридичного закріплення точної відповідності між посяганням та ознаками складу злочину, передбаченими кримінально-правовою нормою. Змістом і метою кваліфікації злочинів є вибір тієї кримінально-правової норми (статті, статей, їх частин або пунктів), котра передбачає вчинене особою діяння, або спростування злочинності вчиненого [4, с. 15, 17; 5, с. 16]. Отже, будь-які загальні питання кримінальної відповідальності за злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист, не можуть бути вирішені без вивчення окремих проблем кваліфікації цих злочинів.

Кваліфікація злочинів є досить складною діяльністю, яка вимагає досконалого знання кримінального законодавства, володіння правилами формальної логіки, уважної, об'єктивної та точної оцінки всієї множини різноманітних обставин, які характеризують подію, котра є об'єктом кримінально-правової оцінки. Пошук та вибір відповідної кримінально-правової норми при кваліфікації злочину є внутрішньо впорядкованим процесом та має здійснюватись у певній послідовності, проходити певні стадії та етапи. Хоч наявні у спеціальній літературі підходи до кількості, видів, змісту вказаних динамічних частин кваліфікації злочинів є дискусійними, але всі фахівці виділяють серед них таку, як визначення конкретної кримінально-правової норми, що містить ознаки складу злочину, які повністю збігаються із встановленими фактичними обставинами [4, с. 19; 6, с. 65–71; 7, с. 21, 22]. При цьому особливості законодавчої техніки конструювання складів злочинів та описання їх в кримінальному законі нерідко вимагають від кваліфікатора вирішувати на цьому етапі, якому зі складів злочинів зі схожими ознаками слід надати перевагу і, відповідно, яку норму з групи кримінально-правових приписів, що можуть бути застосовані до вчиненого, визнати такою, що максимально повно відображає посягання. У таких випадках мова іде про розмежування складів злочинів та про вирішення конкуренції кримінально-правових норм. Вони є одними з найбільш складних завдань, які виникають в процесі кримінально-правової оцінки суспільно небезпечних діянь. У зв'язку із цим метою цієї статті обрано аналіз проблем розмежування складів злочинів та конкуренції норм, які можуть виникати при кваліфікації злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (ст. 444 КК).

Для вирішення завдань, зумовлених зазначеною метою, мають бути використані результати доктринальних розробок загальних і часткових проблем кваліфікації злочинів (автори яких – М. Коржанський, В. Навроцький, О. Дудоров, А. Савченко, В. Кузнецов, Л. Брич, С. Тарарухін, Є. Письменський, А. Трайнін, В. Кудрявцев, Н. Кузнецова, Є. Благов та ін.), а також кримінально-правової характеристики складів злочинів, передбачених ст. 444 КК (публікації М. Хавронюка, С. Яценка, О. Житного, В. Киричка, О. Бахуринської, С. Мохончука, М. Акімова, В. Миронової, Т. Тертиченко, І. Доброхода та ін.). Вивчення наукової літератури свідчить, що, за винятком кількох загальних вказівок щодо встановлення відмінності між злочинами проти осіб та установ, які мають міжнародний захист, та деякими іншими правопорушеннями, питання розмежування складів злочинів та подолання конкуренції норм при кваліфікації посягань за ст. 444 КК не аналізувалися всебічно жодним вітчизняним криміналістом. Зазначені обставини свідчать про актуальність порушеної проблеми

й важливість її поглибленої розробки для визначення сфери практичного застосування норми про кримінальну відповідальність за злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист, а отже — й для вдосконалення механізмів кримінально-правової охорони міжнародного правопорядку.

За висновками В. Навроцького, розмежування складів діянь (злочинів) є одним з етапів кваліфікації злочинів, яка в процесі кримінально-правової оцінки вчиненого входить до стадії вибору кримінально-правової норми (норм), що передбачає вчинене діяння [9, с. 18, 22]. Справді, лише з'ясувавши, який склад злочину має місце у вчиненому, кваліфікатор має право і можливість визначати, якою нормою Особливої частини КК передбачено цей склад злочину, формулювати й обґрунтовувати відповідні висновки у процесуальних актах. При цьому саме нечітке розмежування складів злочинів є одним з найбільш поширених в практиці застосування кримінального закону недоліків, який продукує низку негативних правових, політичних і соціальних наслідків — невірну соціально-політичну оцінку скоєного, призначення невідповідного покарання винній особі, латентизацію злочинів певного виду, викривлення кримінальної статистики, зниження авторитету органів правосуддя [4, с. 17; 6, с. 35—39]. На нашу думку, питання дотримання при застосуванні ст. 444 КК вимог точності, об'єктивності й законності має й міжнародно-політичний аспект, адже передбачені нею діяння належать до т.зв. «конвенційних» злочинів, тобто посягань, відповідальність за вчинення яких встановлена на виконання міжнародного договору (конвенції) [10, с. 315]. Забезпечувати кримінальне переслідування посягань, зазначених у ст. 444 КК, вимагають кілька чинних для України міжнародних договорів (Конвенція Організації Об'єднаних Націй про попередження і покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів, Конвенція ООН про охорону персоналу Організації Об'єднаних Націй та зв'язаного з нею персоналу та деякі інші) [11; 12]. Отже, використання ст. 444 КК вітчизняними правоохоронними й судовими органами можна розглядати як показник того, наскільки українська влада виконує зобов'язання з підтримання міжнародного правопорядку, узяті нею при підписанні вказаних договорів, що є одним з критеріїв оцінки репутації нашої держави у міжнародно-правових відносинах.

Для надання правильної кримінально-правової оцінки скоєного необхідно під час виявлення ознак, властивих виключно вчиненому діянню, відрізнити його від всіх інших [13, с. 116]. Водночас, склади багатьох злочинів, передбачених чинним КК, є суміжними, тобто близькими за змістом об'єктивних чи суб'єктивних ознак. З урахуванням результатів досліджень Л. Брич, з усього наявного у кримінально-правовій літературі термінологічного різноманіття, яке використовується при позначенні ознак, які повторюються і мають однаковий зміст у кількох складах злочинів («загальні ознаки», «схожі ознаки», «близькі ознаки», «однакові знаки», «збіжні ознаки» тощо) найбільш оптимальним слід визнати термін «спільні ознаки». При цьому слід звернути увагу, що спільними ознаки складів злочинів можуть бути визнані не лише у зв'язку із їх тотожним викладом у текстах кримінально-правових норм, але й у випадках, коли, не співпадаючи текстуально, вони мають тотожний зміст [14, с. 113, 114].

Диспозиція ст. 444 КК свідчить, що склади злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист (напад на службові або житлові приміщення осіб, які мають міжнародний захист, викрадення або позбавлення волі цих осіб з метою впливу на характер їхньої діяльності або на діяльність держав чи організацій, що вони представляють, або з метою провокації війни чи міжнародних ускладнень, а також погроза вчинення зазначених дій [3]) мають чимало спільних з іншими складами злочинів ознак. Так,

передбачені в ній характеристики діяння (напад, викрадення особи, захоплення особи як заручника) тотожні об'єктивним ознакам складів деяких інших посягань: незаконного позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК), захоплення заручників (ст. 147 КК), розбою (ст. 187 КК), бандитизму (ст. 257 КК), захоплення представника влади як заручника (ст. 349 КК). Деякі інші об'єктивні ознаки аналізованих злочинів описано законодавцем таким чином, що вони подібні за змістом до діянь, що входять до складів інших злочинів (наприклад, дія «напад на приміщення» має багато спільного з передбаченою у диспозиції ст. 341 КК дією «захоплення будівель чи споруд»). У деяких нормах Особливої частини КК наявні ознаки, близькі до тих, які характеризують суб'єктивну сторону злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Так, мета провокації міжнародного ускладнення крім ст. 444 КК згадується також у ст. 443 та ст. 258 КК; мета впливу на характер діяльності особи чи діяльність держави чи організації (ч. 1 ст. 444 КК) подібна до мети припинення діяльності службової особи, передбаченої в ч. 1 ст. 350 КК, а також до мети спонукання державної чи іншої установи, підприємства, організації або службової особи вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії (ст. 349 КК). Ознаки, які у ст. 444 КК характеризують потерпілого «особа, яка має міжнародний захист» певною мірою збігаються з ознаками, які характеризують потерпілих у складах інших злочинів (наприклад, з таким, як «суддя» (ст. 377 КК), адже міжнародним захистом користуються, зокрема, судді Міжнародного кримінального суду [8], «службова особа» (ст. 350 КК), адже певна частина осіб, які користуються міжнародним захистом — це посадові особи міжнародних організацій, які у кримінальному праві України визнаються службовими особами). Як видно з викладеного, ст. 444 КК передбачає значну кількість ознак, які є спільними з ознаками складів інших злочинів, а деякі заборонені нею діяння одночасно підпадають під дію кількох кримінально-правових норм, передбачених різними статтями Особливої частини КК. Тому розмежування складів злочинів під час встановлення наявності підстави кримінальної відповідальності за злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист, є досить складним завданням. Крім того, наявність в КК кількох приписів, які передбачають посягання, подібні за змістом до описаних в ст. 444 КК, дозволяє стверджувати про створення законодавцем передумов для конкуренції норм при кваліфікації цих злочинів.

Обсяг окремої публікації не дозволяє проаналізувати всі спільні ознаки та можливі проблеми розмежування складів злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Тому ми зупинимось лише на кількох проблемах встановлення ознак складів передбачених ст. 444 КК злочинів, які виконують розмежувальну функцію (розмежувальних ознак). При цьому ми спиратимемось на обгрунтовані Л. Брич методологічні положення, згідно з якими розмежувальними можуть виступати лише ознаки (а не елементи) складів злочинів, які за загальним правилом прямо передбачені в кримінальному законі, та є порівнюваними поняттями, що перебувають у логічному співвідношенні несумісності (наявність однієї з них виключає наявність іншої) [14, с. 210–222].

Процес розмежування суміжних складів може бути розглянуто на прикладі одного зі злочинів, передбачених ст. 444 КК — нападу на службові або житлові приміщення осіб, що мають міжнародний захист, з метою впливу на характер її діяльності. Як було зазначено раніше, така дія, як напад, характеризує об'єктивну сторону кількох складів інших злочинів — розбою, бандитизму, створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, дій, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Отже, є підстави припустити, що вона є спільною ознакою, наявність якої свідчить про суміжність вказаних складів та детермінує потребу у їх розмежуванні при кваліфікації діянь, які включають в

себе такі насильницькі дії, як напад. На перший погляд, розмежувальною ознакою в цьому випадку може служити лише характеристика потерпілого від нападу: якщо він належить до будь-якої групи осіб, які мають міжнародний захист (а це глави держав, офіційні представники і посадові особи держав, які перебувають на території іноземної держави, персонал міжнародних організацій, дипломатичний персонал, консульські посадові особи тощо) [15, с. 1155], вчинене має кваліфікуватися за ст. 444 КК. Однак, для розмежування складів має служити лише така ознака, що іншим чином (інакше) характеризує одну й ту саму властивість злочину [14, с. 210–222]. Тому потерпілий може виконувати розмежувальну функцію лише щодо складів, в яких наявна ця ознака, тобто при розмежуванні нападу на приміщення особи, що має міжнародний захист (ст. 444 КК) та нападу на представника адміністрації установи виконання покарань (ст. 392 КК).

Для розмежування складів нападу на особу, передбаченого ст. 444 КК, та розбою (ст. 187 КК) має бути використана інша ознака — мета злочину. До суб'єктивної сторони розбою входить мета заволодіння чужим майном (фахівці тлумачать її як бажання негайно отримати чи утримати майно, яке вилучається, для обернення його на свою користь чи на користь інших осіб [16, с. 106]). Наявність цієї мети виключається (і насильницькі дії щодо особи мають бути кваліфіковані за ст. 444 КК), якщо метою нападу винний визначає інший результат, який відповідає цілям, вказаним у зазначеній нормі — наприклад, для впливу на характер діяльності потерпілого.

За наявності спільної ознаки «напад» у складах нападу на приміщення осіб, які мають міжнародний захист (ст. 444 КК) і бандитизму (ст. 257 КК) та участі в складі не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян (ч. 4 ст. 260 КК) будь-які розмежувальні ознаки в них відсутні. Це унеможлиблює їх розмежування при кваліфікації вчиненого. У цьому зв'язку для кримінально-правової оцінки нападів на приміщення осіб, які мають міжнародний захист, вчинених членами банди або незаконних військових чи озброєних формувань слід звертатись до інших положень вчення про кваліфікацію злочинів. Порівняння вказаних посягань і диспозицій статей КК, якими вони передбачені дозволяє оцінити співвідношення останніх як конкуренцію загальної та спеціальної норми. Фахівці визначають її як «зумовлену наявністю в кримінальному законодавстві двох норм, одна з яких є загальною (визначає певне коло діянь як злочини), інша — спеціальною (виділяє з цього кола певні діяння як самостійні злочини, спеціалізує кримінально-правове регулювання) нетипову ситуацію у правозастосуванні, коли при кримінально-правовій оцінці одного суспільно-небезпечного діяння на застосування претендують обидві ці норми» [17, с. 169]. На користь такого висновку свідчить те, що диспозиції ст. 257 КК та ч. 4 ст. 260 КК охоплюють напади, скоєні проти будь-яких осіб та з будь-якою метою, а у ст. 444 КК передбачено відповідальність лише за деякі види нападів. Отже, коло посягань, які охоплюються цією нормою, є вузьчим. Вузьчим є й коло суспільних відносин, які піддаються в цьому випадку кримінально-правовій охороні. У порівнянні зі ст. 257 КК та ч. 4 ст. 260 КК у ст. 444 КК закріплено більшу кількість ознак складу злочину (у ній присутні такі ознаки, як спеціальний потерпілий, спеціальний предмет, спеціальна мета). Згідно із виробленим доктриною кримінального права непорушним правилом при конкуренції загальної та спеціальної норм при кваліфікації повинна застосовуватись лише спеціальна норма [6, с. 182; 9, с. 420]. Отже, напад на приміщення осіб, які мають міжнародний захист, вчинений з метою впливу на характер їх діяльності бандою або членами не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань, має кваліфікуватись за ч. 1 ст. 444 КК (незважаючи на те, що її санкція є значно менш

суворою порівняно із санкціями ст. 257 КК та ч. 4 ст. 260 КК). До речі, це далеко не єдиний варіант конкуренції норм, в якій ст. 444 КК є спеціальною. Наприклад, конкуренцією загальної та спеціальної норм є співвідношення ст. 444 КК (у частині встановлення в ній відповідальності за викрадення або позбавлення волі особи, що має міжнародний захист) із ст. 147 КК, яка передбачає захоплення заручників та ст. 146 КК, в якій передбачено викрадення людини [18, с. 119].

У висновках проведеного дослідження є всі підстави наголосити на тому, що техніко-юридичні особливості описання у вітчизняному КК ознак злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист, здатні створювати значні складнощі для суб'єктів (кваліфікаторів), які мають здійснювати кримінально-правову оцінку цієї групи посягань на засади міжнародного правопорядку. Наявність у диспозиції ст. 444 КК багатьох спільних зі складами інших злочинів ознак вказує, що як розмежування складів злочинів, так і подолання конкуренції норм — це потенційно типові задачі, які виникають (можуть виникати) при кваліфікації злочину за цією нормою. Тому в процесі визначення наявності підстав кримінальної відповідальності за вчинення злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист важливе значення має повноцінне використання всіх засобів та прийомів кваліфікації злочинів, які розроблені вітчизняною кримінально-правовою доктриною, у тому числі й ті, які сприятимуть вирішення проблем розмежування складів злочинів та вирішення конкуренції ст. 444 КК з іншими положеннями Особливої частини КК. Водночас, в подальшому наукового аналізу потребують проблеми розмежування інших, крім розглянутих в цій публікації, складів злочинів проти осіб та установ, що мають міжнародний захист.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Брайнін Я. М. Основні питання загального вчення про склад злочину / Я. М. Брайнін. — К. : Вид-во Київського ун-ту, 1964. — 188 с.
2. Бажанов М. И. К вопросу о функциях состава преступления // Бажанов М. И. Избранные труды / М. И. Бажанов ; [сост. : В. И. Тютюгин, А. А. Байда, Е. В. Харитоновна, Е. В. Шевченко ; отв. ред. В. Я. Тацій]. — Х. : Право, 2012. — 1244 с.
3. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
4. Кримінальне право України : Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тацій, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. — [5-те вид., переробл. і допов.]. — Х. : Право, 2015. — 680 с.
5. Кримінальне право України (Особлива частина) : підручник / кол. авторів А. В. Байлов, А. А. Васильєв, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. — Х. : Вид-во ХНУВС, 2011. — 572 с.
6. Кузнецов В. В. Теорія кваліфікації злочинів : підручник / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко ; за заг. ред. професорів Є. М. Мойсеєва, О. М. Джужи. — [2-е вид., перероб.]. — К. : КНТ, 2007. — 300 с.
7. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. — К. : Істина, 2010. — 430 с.
8. Римський статут міжнародного кримінального суду [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_588.
9. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посібник / В. О. Навроцький. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 704 с.
10. Житний О. О. Кримінальне право України в міжнародному вимірі (порівняльно-правовий аналіз) : монографія / О. О. Житний ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х. : Одісей, 2013. — 376 с.
11. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://>

zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_389.

12. Конвенція про охорону персоналу Організації Об'єднаних Націй та зв'язаного з нею персоналу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_025.

13. Благов Е. В. Применение уголовного права (теория и практика) / Е. В. Благов. – СПб. : «Юридический центр Пресс», 2004. – 505 с.

14. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів : монографія / Л. П. Брич. – Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. – 712 с.

15. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 5 вид., переробл. та доповн. – К. : Юридична думка, 2008. – 1216 с.

16. Гуророва Н. А. Уголовное право Украины: Особенная часть : конспект лекций / Н. А. Гуророва. – Х. : ООО «Одиссей», 2003. – 320 с.

17. Марін О. К. Конкуренція кримінально-правових норм : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Марін Олександр Костянтинович. – Львів, 2003. – 233 с.

18. Акімов М. О. Кримінально-правова характеристика захоплення заручників за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Акімов Михайло Олександрович. – Київ, 2009. – 209 с.

УДК 343.791 : 346

Завада Т. Р., аспірант кафедри кримінального права та кримінології факультету з підготовки фахівців для підрозділів слідства ЛьвДУВС

Деякі питання обсягу поняття службової особи суб'єкта господарювання як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності

Розглянуто основні законодавчі особливості пов'язані із визначенням і формуванням обсягу поняття службова особа суб'єкта господарювання як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. З'ясовано законодавче визначення поняття «службова особа суб'єкта господарювання». Наведено та проаналізовано склади злочинів у сфері господарської діяльності спеціальним суб'єктом яких може виступати службова особа суб'єкта господарювання. Проведено аналіз законодавчих положень, що визначають способи опосередкування відносин між суб'єктами господарювання та їх службовими особами. Виділено основні законодавчі положення, що зумовлюють особливості обсягу поняття службова особа суб'єкта господарювання як спеціального суб'єкта злочинів у сфері господарської діяльності. Проведено розмежування відповідальності службових осіб суб'єктів господарювання за порушення вимог КК України залежно від способу опосередкування відносин між конкретним суб'єктом господарювання та його службовою особою. Визначено основні положення та обсяг поняття службова особа суб'єкта господарювання як спеціального суб'єкта конвертних злочинів у сфері господарської діяльності.

Ключові слова: кримінальне право України, злочини у сфері господарської діяльності, службова особа суб'єкта господарювання.

Рассмотрены основные законодательные особенности связанные с определением и формированием объема понятия «должностное лицо субъекта хозяйствования» как специального субъекта преступлений в сфере хозяйственной деятельности. Выяснено законодательное определение понятия «должностное лицо субъекта хозяйствования». Приведены и проанализированы составы преступлений в сфере хозяйственной деятельности специальным субъектом которых может выступать должностное лицо